

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 225/2011-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 31. mája 2011 predbežne prerokoval sťažnosť D. B., K., zastúpenej advokátkou Mgr. V. D., Advokátska kancelária, K., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 16 ods. 2, čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 3, čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14 v spojitosti s čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 2 písm. c) a e) Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 3 Co 227/2010 z 29. októbra 2010, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť D. B. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. januára 2011 doručená sťažnosť D. B., K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 16 ods. 2, čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 3, čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14

v spojitosti s čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 2 písm. c) a e) Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (ďalej len „dohovor o diskriminácii žien“) uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Co 227/2010 z 29. októbra 2010.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, ako aj zo spisového materiálu týkajúceho sa veci vyplýva, že sťažovateľka podala 16. septembra 2008 Okresnému súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) návrh na vydanie predbežného opatrenia podľa ustanovení § 74 a nasledujúcich zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“), v ktorom navrhla, aby okresný súd uložil toho času už bývalému manželovi sťažovateľky (ďalej len „odporca“), aby *„nevstupoval dočasne do bytu č. 19, nachádzajúcim sa na 5. poschodí na ulici M. v K. až do právoplatného skončenia vo veci vylúčenia z užívania bytu“*. Podaný návrh odôvodnila sťažovateľka obavou o svoj život a život svojich detí z dôvodu pretrvávajúcich psychických a fyzických útokov smerovaných zo strany odporcu.

Okresný súd uznesením sp. zn. 38 C/203/2008 z 22. septembra 2008 potvrdeným rozhodnutím krajského súdu sp. zn. 5 Co/344/2008 z 8. decembra 2008 uložil odporcovi, aby *„dočasne nevstupoval do bytu č. 19, na 5. poschodí, nachádzajúcim sa na ul. M. v K. a to až do právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej“*. Následne sťažovateľka v súlade s ustanovením § 76 ods. 3 OSP podala na okresnom súde návrh vo veci samej, a síce návrh na zrušenie práva spoločného nájmu bytu.

Dňa 24. augusta 2009 podal odporca okresnému súdu návrh na zrušenie predmetného predbežného opatrenia, v ktorom dôvodil tým, že sťažovateľku *„poslednýkrát a to jediný raz napadol dňa 08.04.2007, za čo bol uznaný vinným z priestupku proti občianskemu spolunaživanju“*, a okrem tohto prípadu nedošlo podľa neho *„k uznaniu jeho viny, či už v trestnom alebo priestupkovom konaní“*, preto *„nevidí dôvod na to, aby mohol niekedy v budúcnosti sťažovateľku napadnúť, či už slovnou alebo fyzicky, nakoľko sú v súčasnosti už rozvedení“*.

V stanovisku podanom proti predmetnému návrhu odporcu sťažovateľka poukázala na to, že dôvody, pre ktoré bolo predbežné opatrenie vydané, nepominuli, pretože odporca

síce od fyzických útokov čiastočne upustil, avšak zintenzívnil násilie psychické. Sťažovateľka sa vyjadrila, že v dôsledku tejto situácie bola nútená vyhľadať odbornú lekársku pomoc, pričom *„jej ošetrojúca lekárka nevyhlúčila, že psychické problémy sťažovateľky môžu súvisieť s konfliktnou matr. situáciou“*. Sťažovateľka v predmetnom podaní poukázala na dôvodné obavy, že by odporca po návrate do spoločnej domácnosti v násilí pokračoval.

Okresný súd uznesením sp. zn. 20 C/257/2008 zo 14. decembra 2009 predbežné opatrenie zrušil s odôvodnením, že na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že došlo k zmene pomerov medzi účastníkmi, pretože ich manželstvo bolo rozvedené a každý z manželov začal hospodáriť samostatne. Podľa konštatovania okresného súdu *„k fyzickým útokom zo strany jedného alebo druhého účastníka už nedochádza od roku 2007“*. Okresný súd prihliadol aj na skutočnosť zverenia maloletého syna do výchovy odporcu, ktorý *„pre rozvoj svojej osobnosti potrebuje mať pocit istoty a zázemie, ktoré podľa názoru súdu v prenajatom nezariadenom byte nemá“*.

Proti tomuto rozhodnutiu podala sťažovateľka 16. marca 2010 odvolanie, ktorým napadla rozhodnutie v plnom rozsahu, pretože podľa jej názoru z predložených dôkazov a vykonaných výsluchov vyplýva, že k zániku dôvodov nariadeného predbežného opatrenia nedošlo. Sťažovateľka v odvolaní uviedla, že *„naďalej existujú skutočnosti pre ktoré je odporca dôvodne podozrivý z násilného správania sa voči sťažovateľke vo forme psychického násilia“*, a len samotná skutočnosť rozvodu ich manželstva nevyučuje, že sa odporca bude voči sťažovateľke ďalej správať násilne. Dňa 20. októbra 2010 doručila sťažovateľka okresnému súdu podanie, v ktorom sa vyjadrila, že po zrušení predbežného opatrenia *„odporca sa do domácnosti síce trvalo nenastahoval, ale uzamkol si dve izby, v ktorých nebýva a tiež balkón, do domácnosti prichádza sporadicky, vždy bez ohlásenia, dokonca v byte pár dní aj prespal. Počas týchto krátkych pobytov sťažovateľku aj naďalej slovne napáda, vyhráža sa jej, vyhadzuje ju z bytu a robí jej iné schválnosti.“*. Sťažovateľka v podaní poukázala na permanentný stres, strach a obavy z toho, že odporca bude pokračovať v násilnom správaní a že celá situácia má negatívny vplyv na psychiku sťažovateľky, ako aj jej maloletej dcéry.

Krajský súd odvolaniu sťažovateľky nevyhovel a uznesením sp. zn. 3 Co/227/2010 z 29. októbra 2010 prvostupňové rozhodnutie ako vecne správne potvrdil. Krajský súd

v odôvodnení uviedol, že sa stotožnil so závermi okresného súdu o zmene pomerov medzi účastníkmi a o tom, že od roku 2007 nebol zaznamenaný žiaden prípad preukázaného násillia, čo vyvracia dôvodnosť ďalšieho trvania predbežného opatrenia.

Sťažovateľka v sťažnosti uviedla, že zrušením predbežného opatrenia došlo k ohrozeniu jej bezpečia a tiež bezpečia jej maloletej dcéry, ktorá s ňou býva v spoločnej domácnosti, pričom napadnuté rozhodnutie krajského súdu „*zjednanie nápravy tohto protiprávneho stavu*“ nezabezpečilo.

Sťažovateľka namietala, že „*postupom a rozhodnutím súdov o zrušení nariadeného predbežného opatrenia poskytujúceho jej ochranu pred fyzickým a duševným násillím zo strany odporcu došlo k porušeniu jej základného práva na ochranu pred neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním zaručeného čl. 16 ods. 2 ústavy a práva na ochranu pred mučením a neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním a trestom zaručeného čl. 3 dohovoru. Podľa jej názoru pri tak závažných tvrdeniach o násillí páchanom voči sťažovateľke došlo za uvedených okolností k porušeniu pozitívneho záväzku štátu ochrániť ju pred takýmto zaobchádzaním.*“.

Ďalej sťažovateľka uplatnila námietku porušenia „*práva na spravodlivý proces*“ zaručeného čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľka v tejto súvislosti argumentovala, že „*má za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je z hľadiska preskúmateľnosti presvedčivé a je ústavne nekonformné, a to z nasledujúcich dôvodov. Všeobecný súd sa v odôvodnení rozhodnutia nedostatočným spôsobom vysporiadal so skutočnosťami, ktoré vyplynuli z dokazovania a ktoré mali vplyv na rozhodnutie vo veci.*

Všeobecné súdy násillie a hrozbu násillia, ktoré popisovala sťažovateľka bagatelizovali, a to aj napriek tomu, že ho doložila aj listinnými dôkazmi. Súdy naopak uverili tvrdeniam bývalého manžela sťažovateľky, ktoré on žiadnym spôsobom nepodložil.

Účelové tvrdenia bývalého manžela sťažovateľky o tom, že už nemá dôvod na sťažovateľka páchať násillie zobrali do úvahy a na základe nich došli k záveru, že došlo k zmene správania sa odporcu. Záver súdu, že došlo k zmene pomerov, ktoré odôvodňovali zrušenie predbežného opatrenia aj tým, že bývalému manželovi sťažovateľky bol do osobnej

starostlivosti v rámci konania o rozvode zverený mal. syn, tiež neobstojí. Všeobecné súdy vykonané dôkazy nesprávne interpretovali, čo vyústilo do porušenia práv sťažovateľky.

Navyše tvrdenie krajského súdu, že od roku 2007 nebol zaznamenaný žiaden prípad preukázaného fyzického a psychického násilia nemá oporu vo vykonanom dokazovaní. Súdy nesprávne interpretovali aj platné právne predpisy (konkrétne ust. § 76 ods. 1 písm. g) OSP), ktoré nevyžadujú, aby osoba, ktorá sa násilia dopúšťa bola za uvedené konanie uznaná vinnou v trestnom konaní, resp. v priestupkovom konaní. S uvedenými skutočnosťami sa krajský súd dostatočne nevysporiadal, keď rozhodnutie súdu prvého stupňa ako vecne správne potvrdil.“

Podľa sťažovateľky „V namietanom prípade došlo postupom súdu k porušeniu princípu rovnosti zbraní vo vzťahu k sťažovateľke. Sťažovateľka považuje rozhodnutia všeobecných súdov za arbitrárne, nakoľko sa jej argumentáciou zaoberajú len v obmedzenom rozsahu, v nich obsiahnuté odôvodnenia nie sú presvedčivé, v určitých smeroch postrádajúce aj akékoľvek zásady logiky. Vydaním arbitrárneho rozhodnutia všeobecným súdom tak došlo k porušeniu princípu rovnosti zbraní ako jedného zo základných prvkov práva na spravodlivý proces a k znevýhodneniu sťažovateľky v porovnaní s protistranou.“

Vo vzťahu k postupu a rozhodnutiam konajúcich súdov prezentovala sťažovateľka tiež námietku porušenia základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života zaručeného čl. 19 ods. 2 ústavy, ako aj práva na súkromie zaručeného čl. 8 ods. 1 dohovoru odvolávajúc sa na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý rozšíril aplikovateľnosť čl. 8 dohovoru aj na prípady narušenia fyzickej a psychickej integrity človeka.

Napokon sťažovateľka namietala porušenie svojho práva na ochranu pred diskrimináciou zaručeného čl. 14 dohovoru v spojitosti s čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru a čl. 2 písm. c) a e) dohovoru o diskriminácii žien. Na tomto mieste sťažovateľka poskytla túto argumentáciu: *„Násilie v párovom vzťahu, ktorému bola a po rozhodnutí súdu o zrušení predbežného opatrenia aj naďalej je sťažovateľka vystavená od svojho bývalého manžela, je podľa medzinárodných štandardov všeobecne považované za rodovo podmienené násilie páchané na ženách. V zmysle Všeobecného odporúčania Výboru OSN na odstránenie*

diskriminácie žien č. 19 je násilie páchané na ženách považované za diskrimináciu v zmysle čl. 1 Dohovoru o diskriminácii žien. Okrem iných inštitúcií aj Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach konštatoval, že násilie páchané na ženách je možné považovať za diskrimináciu v zmysle čl. 14 Dohovoru (pozri prípad Opuz proti Turecku z 9. júna 2009).“

Na základe všetkých uvedených argumentov v závere sťažnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jej základných práv zaručených čl. 16 ods. 2, čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, práv zaručených čl. 3, čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14 v spojitosti s čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru, ako aj práv zaručených čl. 2 písm. c) a e) dohovoru o diskriminácii žien uznesením krajského súdu sp. zn. 3 Co 227/2010 z 29. októbra 2010, uvedené uznesenie zrušil a vrátil vec krajskému súdu na nové konanie a rozhodnutie, priznal jej primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 €, ako aj trovy právneho zastúpenia.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo

návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene alebo návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť bez ústneho pojednávania.

Predmetom sťažnosti je namietaná neústavnosť, ako aj namietané porušenie práv garantovaných medzinárodnými dohovormi, a to rozhodnutím krajského súdu potvrdzujúcim vecnú správnosť prvostupňového rozhodnutia, ktorým bolo zrušené predbežné opatrenie pôvodne nariadené na základe návrhu sťažovateľky.

Podľa ustanovenia § 102 ods. 1 OSP ak treba po začatí konania dočasne upraviť pomery účastníkov alebo zabezpečiť dôkaz, pretože je obava, že neskoršie ho nebude možné vykonať alebo len s veľkými ťažkosťami, súd na návrh neodkladne vydá predbežné opatrenie alebo zabezpečí dôkaz. Predpoklady na nariadenie predbežného opatrenia, jeho dôsledky a spôsob zániku upravujú ustanovenia § 74 až § 77 OSP.

Predbežné opatrenie je jedným zo zabezpečovacích inštitútov civilného procesu, ktorého zabezpečovacia funkcia má za cieľ dočasnou úpravou eliminovať nepriaznivé následky, ktoré by mohli pred začatím konania alebo v jeho priebehu nastať. Dočasnosť tohto opatrenia ako jeho základný znak znamená, že nejde o konečnú a definitívnu úpravu vzťahov medzi subjektmi. Nariadením predbežného opatrenia nezískava jeden z účastníkov práva, o ktorých sa má rozhodnúť až v budúcnosti, ale sa ním len dočasne upravuje určitý okruh vzťahov.

Z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám sa uplatňuje na princípe subsidiarity, podľa ktorého ústavný súd poskytuje uvedenú ochranu iba vtedy, ak ju neposkytujú všeobecné súdy.

Ústavný súd už vo viacerých svojich doterajších rozhodnutiach v podobných súvislostiach vyslovil názor, že rozhodnutím o nariadení predbežného opatrenia, resp. rozhodnutím o zrušení nariadeného predbežného opatrenia vydaným v rámci občianskoprávneho konania môže súd porušiť základné právo alebo slobodu účastníka súdneho konania, avšak takéto porušenie by sa mohlo stať predmetom konania podľa

čl. 127 ods. 1 ústavy len vtedy, ak by mu nebolo možné poskytnúť ochranu prostredníctvom účinného právneho prostriedku nápravy dostupného účastníkovi konania pred všeobecnými súdmi (princíp subsidiarity) (III. ÚS 281/07).

Ústavný súd sa preto pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zaoberal určením miesta a postavenia predbežného opatrenia, ako aj existenciou účinných právnych prostriedkov nápravy v prípade, ak sa ten, koho sa rozhodnutie o predbežnom opatrení dotýka, domnieva (tvrdí), že došlo k porušeniu niektorého z jeho základných práv alebo slobôd.

Podľa právneho názoru ústavného súdu rozhodovanie o návrhu na predbežné opatrenie, resp. o návrhu na zrušenie nariadeného predbežného opatrenia možno predovšetkým považovať za súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Predpokladom pre záver o porušení základných práv a slobôd je však také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstránitel'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní o veci samej (§ 74 a nasl. OSP) (obdobne I. ÚS 46/00). Sťažovateľka (podobne ako hociktorý iný účastník občianskeho súdneho konania) musí byť pripravená na to, že pomery účastníkov konania sa môžu nielen dočasne upraviť predbežným opatrením, ale toto môže byť aj počas konania vo veci samej zrušené. Aj v prípade zrušenia nariadeného predbežného opatrenia je garantované právo dotknutého účastníka konania na konečnú, definitívnu ochranu poskytovanú súdom rozsudkom vo veci samej. Zrušenie nariadeného predbežného opatrenia v žiadnom prípade nevylučuje, aby všeobecný súd poskytol v konečnom dôsledku ochranu právam, porušenie ktorých sťažovateľka namieta.

Pokiaľ ide o rozhodovaciu prax Európskeho súdu pre ľudské práva, táto vylučuje aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru na rozhodovanie v otázke predbežných opatrení, pretože nie sú rozhodnutiami o občianskych právach alebo záväzkoch (pozri rozhodnutie *Apis versus Slovenská republika* z 10. januára 2000 č. 39754/98, v ktorom sa konštatovala neaplikovateľnosť čl. 6 *ratione materiae* v konaní o zrušení predbežného opatrenia).

Reflektujúc na uvedené východiská ústavný súd konštatuje, že realizácia inštitútu predbežného opatrenia ako zabezpečovacieho prostriedku v civilnom procese nemôže sama

osebe opodstatniť záver o porušení práva fyzickej osoby alebo právnickej osoby vyplývajúceho z ústavy alebo dohovoru, pretože zákon poskytuje účastníkovi, proti ktorému smeruje výrok rozhodnutia o predbežnom opatrení, primeranú a efektívnu ochranu pred prípadným neopodstatneným a nezákonným obsahom takéhoto rozhodnutia aj počas konania vo veci samej. Keďže teda túto ochranu považuje ústavný súd jednak za účinnú a jednak za dostupnú, účastník súdneho konania sa jej preto nemôže súčasne dovolávať aj prostredníctvom sťažnosti pred ústavným súdom (mutatis mutandis II. ÚS 37/00, I. ÚS 46/00, I. ÚS 148/03, I. ÚS 49/07, III. ÚS 281/07).

Na druhej strane však treba pripustiť, že ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti pristúpil k preskúmaniu niektorých rozhodnutí o predbežných opatreniach, zásadne však išlo o ojedinelé prípady charakterizované výnimočnými okolnosťami veci. V tejto súvislosti ústavný súd judikoval, že zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o predbežných opatreniach môže iba za predpokladu, že by takýmto rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu majúci charakter svojvôle (obdobne III. ÚS 169/2010, III. ÚS 281/07).

Ústavný súd je toho názoru, že sťažovateľkou namietané rozhodnutie krajského súdu takéto známky zjavnej svojvôle nejaví, pretože jeho závery vychádzajú z logickej úvahy opierajúcej sa o dostatočne náležité odôvodnenie.

V danom prípade teda ústavný súd zistil, že nie je daná jeho právomoc na prerokovanie veci sťažovateľky, pretože ochranu jej právam ako účastníčke konania poskytuje Občiansky súdny poriadok a občianskoprávny (všeobecný) súd v dotknutom konaní, a to prostredníctvom účinného a dostupného právneho prostriedku nápravy. Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd o odmietnutí sťažnosti sťažovateľky pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. mája 2011